

دانشگاه باید هشیار باشد

به عقیده برندا گورلی*، معاون رئیس دانشگاه ناتال در آفریقای جنوبی عدالت اجتماعی باید نخستین دغدغه فکری دانشگاهیان باشد.

گفت‌وگو کننده سینتیاکوتمن
روزنامه نگار پیام یونسکو

من زمان قابل توجهی را برای تأمین هزینه‌ها صرف می‌کنم، همان طور که دانشگاهیان را متوجه مسئولیت‌های اجتماعی‌شان می‌کنم، اهدا کنندگان پول را هم متوجه مسئولیت‌های مالی‌شان می‌کنم. در مورد تحقیق پزشکی و اجتماعی در باره ایدز، - حوزه‌ای که در آن خیلی فعال هستیم - وجدان اهدا کنندگان را مورد خطاب قرار می‌دهم، به آنها یادآوری می‌کنم که همه ما در مرکز یکی از بدترین فجایعی زندگی می‌کنیم که تاکنون بشر به آن دچار شده است.

آیا باید دانشگاه را به گونه‌ای دیگر سازماندهی کرد تا نقشی مؤثرتر در جامعه ایفا کند؟

من همیشه می‌گویم که دانشگاه‌ها باید سعی کنند انعطاف‌پذیرتر باشند. ما نمی‌توانیم ادعا کنیم که همه چیز را می‌دانیم، یا آنکه مجموعه عناصر تشکیل دهنده و علائق جامع را ارائه دهیم. بنابراین برای زندگی عقلانی و برای پی بردن به دستاوردی که دانشگاه‌ها می‌توانند داشته باشند همه مهم هستند. در اینجا اصل بر همکاری است.

انعطاف‌پذیری دانشگاه‌ها نباید فقط معطوف به دنیای تجارت باشد

مسلماً خیر. ما از زمان آپارتاید، وقتی که جامعه دانشگاهی ۸۴ سازمان غیر دولتی را تحت حمایت گرفت، با جامعه مدنی همکاری داریم. این برای دانشگاه بسیار مفید بود: ما با بسیاری از مشکلات اجتماعی مستقیماً درگیر بودیم به خصوص وقتی که سازمان‌های غیر دولتی برای درک و راهبری پروژه‌ها خواستار کمک ما بودند. سازمان‌های غیر دولتی در دنیا سریع‌ترین رشد را دارند و دانشگاه‌ها به اندازه کافی خود را وقف تربیت پرسنل آینده‌شان نمی‌کنند. برای پر کردن این خلأ ما اخیراً مرکزی برای جامعه مدنی تأسیس کردیم که بر مطالعات مرتبط با NGO تمرکز دارد. به علاوه من پافشاری زیادی کردم تا واحدی اجباری در مورد خدمات اجتماعی به این برنامه درسی اضافه شود. این یک ابزار آموزشی بدون جایگزین است. همچنین روشی بسیار موثر است تا پروژه‌ها به طور ملموس به نتیجه برسند، زیرا از این طریق می‌توان تعداد زیادی دانشجو را مشغول کارهای دسته جمعی کرد.

به نظر شما آیا همان طور که پیشنهاد شده، نیازی به تدوین سندی بین‌المللی در زمینه آزادی دانشگاهی هست؟

بله، ما مواردی از نقض شدید آزادی دانشگاه‌ها را در آفریقا و دیگر نقاط جهان دیده ایم، اگر دانشگاهیان اعتراض نکنند چه کسی باید این کار را انجام دهد؟ هیچ یک از ما نمی‌تواند نسبت به خطرات چنین اتفاقاتی بی تفاوت بماند.

* پروفیسور گورلی معاون منتخب دانشگاه آزاد بریتانیا نیز هست.

شما اغلب از فاصله بین دانشگاه و واقعیت‌های اجتماعی گله‌مندید؟

در آفریقا این موضع غیر قابل انکار است. من در کانون شیوع ایدز زندگی می‌کنم. ایالت کوازولوناتال در دنیا بالاترین میزان آلودگی را دارد. از این منظر ایدز مسئله‌ای «حقوق بشری» است. به عقیده من دانشگاه‌ها به اندازه کافی نسبت به مسائلی از این قبیل متعهد نیستند، آن هم در زمانی که عدالت اجتماعی آشکارا از زندگی‌مان حذف شده است. ما باید به مسئولیت‌های اجتماعی‌مان بپردازیم. چه آن را آزادی دانشگاهی بنامیم یا خود مختاری، دانشگاه‌ها، مکان‌هایی مستقل‌اند که وظیفه‌شان هدایت فکری است، به ویژه در شرایط سخت کنونی. امتناع از این رسالت به منزله نزول اخلاقیات است. به علاوه من نگران پیشروی خزنده و ناخوشایند نوعی ضد روشنفکری هستم که اغلب انگیزه تفکر را به نفع نوعی عمل‌گرایی خشک و کوتاه‌نظرانه کم بها جلوه می‌دهد.

دانشگاه در برابر فقر و نابرابری‌ها چه می‌تواند بکند؟

در اواخر دهه ۸۰ با مطرح کردن بحث برنامه‌های راهبردی به قلب هدف زدیم و با گروه‌های مختلف کشور به طور اساسی وارد گفت‌وگو شدیم. از آنها سؤال کردیم که دانشگاه چگونه می‌تواند مشکلات آنها را برطرف سازد و در انتقال رژیم آپارتاید به دموکراسی چه نقشی می‌تواند داشته باشد. این امر به ما کمک کرد تا آینده‌نگری داشته باشیم و با تعداد زیادی از افراد از جمله مسئولان مملکتی آینده ارتباط برقرار کنیم به عنوان مثال، دانشکده کشاورزی مدت‌ها دانشجویانش را برای کشاورزی بازرگانی تربیت می‌کرد. اکنون حوزه فعالیت‌هایش را گسترش داده و به تدریس زراعت در مقیاس کوچک، امنیت غذایی و کاهش فقر می‌پردازد. با این حال سطح آن تنزل نیافته است. مشکلات دیگری هم هست که دانشگاه باید بدون محدودیت در آن دخالت کند. مثلاً شیوع ایدز باید مسئله‌ای «حقوق بشری» تلقی شود و در این راه دانشکده‌های حقوق باید پیشقدم باشند.

همیشه بیم آن می‌رود که فشارهای اقتصادی، آزادی‌های آکادمیک را تحت تأثیر قرار دهند، آیا با چنین اتفاقی در فعالیت‌های روزانه خود مواجه شده‌اید؟

من به توانایی شما در رها کردن و دوری گزیدن از هر آنچه یکپارچگی ما را زیر سؤال برد، ایمان دارم.

در همه جای دنیا به منظور پوشش دادن تعداد رو به افزایش دانشجویان، بودجه‌های بیشتری به آموزش عالی اختصاص می‌یابد.

امروز آزادی
آکادمیک تا
اندازه‌ای یک
واقعیت است زیرا
سقراط
نافرمانی مدنی
پیشه کرد.

ماترین لوترکینگ، کشیش
و رهبر جنبش مدنی
سیاهپوستان آمریکا
(۱۹۶۸ - ۱۹۶۹)